

italiana, Camera dei deputati, XXVI legislatura, Roma 1921-1923.

Drugi del publikacije pa je popis gradiva, ki ga kot osebni fond (št. 333 - Virgilij Šček) hrani Pakrajinski arhiv Koper. Ohranjeno gradivo predstavlja segmente delovanja Virgilija Ščka od dijaških in kaplanskih let, ko se je končala prva svetovna vojna, pa vse do konca druge svetovne vojne, oziroma celo do leta 1948.

Gradivo je kronološko urejeno, pri čemer se je avtorica držala prvotne ureditve. Razdeljena je na obdobje Ščekovih dijaških in kaplanskih let od 1905 do 1919, na obdobje, ki se nanaša na njegova poslanska delo od 1921 do 1923, gradivo, ki obravnava gospodarske in socialne probleme, avtonomijo, odnos italijanske države do slovenske manjšine, zadruge, italijanske države do slovenske manjšine, zadruge, cerkvene zadeve, Zbor svečenikov svetega Pavla in obnovitev Zhora svečenikov svetega Pavla, odnos italijanske dahovščine do slovenske manjšine, korespondenca, Kaprska in gariška semenišče, Ščekovo suspenzijo in razno.

Na koncu popisa so še stvarno, krajevno in imensko kazalo.

Zdenka Bonin

Vladislav Fabjančič: Zgodovina ljubljanskih sodnikov in županov 1269-1820, 1. zvezek: Sodniki 1269-1504, Uredili: dr. Ema Umek, Janez Kos, dr. Božo Otorepec, Gradivo in razprave Zgodovinskega arhiva Ljubljana št. 20, Ljubljana 1998, 211 strani

Zgodovinski arhiv Ljubljana, ki je vse leta 1998 praznoval 100-letnico svojega delovanja, se je v počastitev visokega jubileja odločil pripraviti izdajo rokopisa tretjega ravnatelja arhiva Vladislava Fabjančiča (v arhivu zaposlen od 1. 5. 1923 - 1. 3. 1933 in od januarja 1936 do 17. 6. 1950), ki v rokopisnem izvorniku nosi naslov Zgodovina ljubljanskih sodnikov in županov in zajema obdobje med letoma 1269 do 1820. Izvirni Fabjančičev rokopis obsega tri tipkopijske knjige. Rokopis, ki je v drugem delu Fabjančičevega službovanja nastajal več let, pamuja obilo podatkov o ljubljanski zgodovini od srede 13. stoletja dalje. Zaradi rokopisne oblike je bila dostopna študija vsa leta le razmeroma ozkemu krogu raziskovalcev ljubljanske preteklosti, ki so jo lahko dobili v čitalnici arhiva.

Vladislav Fabjančič je zapustil delovno različico rokopisa, ki bi jo avtor za objavo zagotovo dodelal. Kot je razbrati iz zapisnika seje odbora za izdajo Monografije Ljubljane z dne 12. aprila 1943, naj bi bila publikacija natisnjena že to leto, kar pa se ni zgodilo.

Zaradi še ne dokončno pripravljenega rokopisa za objavo so se uredniki, zlasti dr. Ema Umek in Janez Kos, v dogovoru s tedanjim vodstvom arhiva odločili, da za tisk rokopis pripravijo kot kritična objava vira. To pa je izjemno zahteven pristop, ki zahteva filigransko preverjanje trditvev in zlasti dopolnjevanje znanstvenega aparata, ki je bil zaradi delovnega

osmrtka rokopisa nepopoln. Že samo to opravilo pomeni samostojna znanstveno delo urednikov publikacije, zlasti dr. Ema Umek in Janez Kos. Svoje raziskovalne izsledke sta preverjala v sodelovanju z dr. Božom Otorepcom, ki je kot samostojna poglavje pripravil študijo o zaporedju ljubljanskih sodnikov do leta 1502. Pred začetkom priprav za objavo sta v arhivu uredili še vprašanje avtorstva z dedinjo Fabjančičevih avtorskih pravic.

Zaradi obsežnosti obdobja in tudi rokopisnega besedila, sta se dr. Ema Umek in Janez Kos odločila rokopis objaviti v nekaj zaporednih zvezkih. Za zaznamovanje 100-letnice arhiva sta se odločila, da pripravila prvi zvezek, ki zajema obdobje od leta 1269 do 1504. Pa vsebini in obsegu prvi zvezek zajema le približno polovico prve Fabjančičeve tipkopijske knjige, ki se končuje z letom 1592. Sama za prvi zvezek sta urednika pripravila več kot 400 opomb, ki originalnemu besedilu dajejo celotno dopolnitev o poznavanju ljubljanske zgodovine od druge polovice 13. do začetka 16. stoletja.

Kot uvode v objavo rokopisa so uredniki pripravili tri besedila. Janez Kos je arisal življenjsko pot avtorja rokopisa Vladislava Fabjančiča (19. maj 1894 - 17. junij 1950). Bil je preporadovec, med prvo svetovno vojno prostovoljec v srbski vojski, že med vojno je postal novinar v Rimu in Ženevi, bil prevajalec na mirovni konferenci v Parizu in Ženevi in se tudi sicer zelo prizadevno politično udeleževal, bil med ustanovitelji in zastopnik Slovenije v organih komunistične mladinske organizacije (SKOJ), bil zraven pri ustanovitvi KP Jugoslavije in KP Slovenije, bil poslanec v jugoslovanski ustavodajni skupščini itd. Leta 1923 se je umaknil iz dejavnega političnega življenja in se zaposlil kot ljubljanski mestni arhivar, a je še vedno živalno deloval kot novinar. Zaradi novinarskih obveznosti je za nekaj časa prekinil zaposlitev kot ljubljanski mestni arhivar. Od začetka leta 1936 dalje, ko je dokončal študije in se je znova zaposlil v mestnem arhivu, se je z vso vnemo lotil arhivskih opravil, uredil in popisal arhivsko gradivo ljubljanskega magistrata za obdobje do leta 1826 in začel znanstveno-raziskovalno delo. Janez Kos je zapisal, da je Fabjančič s svojim raziskovalnim delom "... pridobil mestni arhivski službi kulturnoznanstveni značaj." (str. 8)

Dr. Ema Umek je pripravila uvodno razpravo, ki nosi naslov Ljubljanski sodniki in župani. Značilno za obdobje, ki je obravnavano v prvem zvezku objave Fabjančičevega rokopisa je, da je mestni sodnik izvajal "... sodno oblast v imenu mestnega gospoda ..." in hkrati "... opravlja za mestnega gospoda tudi vse finančne in upravne posle ..." (str. 11). Na ta način sta bili v osehah mestnih sodnikov združeni sodna in upravna oblast. Zanimivo je, da je prva stoletje nekajkrat zaslediti več mestnih sodnikov v istem letu, od srede 14. stoletja pa sledimo le enemu imenovanemu oziroma izvoljenemu mestnemu sodniku. Pristojnosti mestnih sodnikov so se z leti povečevale. Ko je bil proti koncu 15. stoletja dokončno izoblikovan zunanji mestni svet, je bilo tudi končano formiranje mestne uprave, na čelo katere je bil mestni sodnik.

skupaj z zunanjim in notranjim mestnim svetom. Prvi zvezek objave Fabjančičevega rokopisa se konča z letom 1504, ko se je zgodila zelo pomembna sprememba, saj "... dobi ... mesto Ljubljana pravico, da voli poleg mestnega sodnika še župana ..." (str. 12) To leto sta se v Ljubljani ločili sodna in upravna funkcija, prvo je še naprej opravljal mestni sodnik, drugo pa župan.

Dr. Ema Umek v študiji opisuje tudi strukturo Fabjančičevega besedila. Gre za zaporedni zapis kronološkega vrstnega reda sodnikov in županov ter t. i. kronike, ki podaja dogajanja v Ljubljani v obdobju navedenih sodnikov in županov. Pojasnjena je tehnika priprave rokopisa za objavo. Seznan nas tudi z zgoščenim zapisom za pripravo zgodovinske monografije Ljubljane. Posebej velja opozoriti, da so v opombah, ki so jih pripravili uredniki besedila za objavo, navedena vsa dognanja slovenskega zgodovinarstva o Ljubljani, ki so nastala po letu 1950.

Pred osrednjim delom knjige je objavljen še pregled ljubljanskih mestnih sodnikov za obdobje 1269-1502, ki ga je pripravil dr. Božo Otorepec. Ob imenih sodnikov so navedene listine (z nahajališči in objavami), v katerih so sodniki imenovani. Zelo zanimiva je preglednica ljubljanskih sodnikov, ki jih navaja Janez Vajkard Valvasor v Slavi vojvodine Kranjske, sodnikov, ki jih je zasledil Fabjančič, in sodnikov, ki so znani po današnjem stanju raziskav. Pripravil jo je Janez Kos.

Osrednji del prvega zvezka objave Fabjančičevega rokopisa je dvokolonsko natisnjen na straneh od 35 do 195. Zunanji stolpec vsake strani je namenjen t. i. kroniki, na notranjih stolpcih strani pa sledi veriga ljubljanskih sodnikov. Na ta način je Fabjančičev rokopis, ki zaporedno navaja sodnike in njihovi dobi pripadajočo kroniko dogodkov v Ljubljani, postal preglednejši. Na dnu vsakega stolpca na vsaki strani pa si tekoče sledijo opombe, ki imajo samostojno numeracijo za kroniko in za sodnike. Skozi ta znanstveni aparat, ki je bil pripravljen zelo natančno, se vsak lahko seznanja s trenutno vsemi znanimi viri in literaturo, ki je povezana z obdobjem ljubljanske zgodovine med sredino 13. in začetkom 15. stoletja. Prepričan sem, da je tudi zaradi takega pristopa urednikov objave Fabjančičevega teksta publikacija ljubljanski sodniki in župani nepogrešljiv pripomoček pri vsakem študiju ljubljanske preteklosti. Če zraven dodamo še seznam literature na straneh od 198 do 202 in pregled v knjigi reproduciranega slikovnega gradiva, da uporabljenih kratice niti ne omenjam ter angleške in nemške povzetke obeh uvodnih študij dr. Eme Umek in Janeza Kosa dobimo kompleksno sliko publikacije, s katero smo več kot dostojno počastili jubilejnih sto let Mestnega oziroma sedanjega Zgodovinskega arhiva Ljubljana.

Da je pred nami prvi zvezek objave Fabjančičevega besedila o ljubljanskih sodnikih in županah, se imamo poleg urednikom zahvaliti še namičnosti lektorice Mije Mravljia, fotografinji Dariuki Mladenovič, oblikovalskima zamisliv Andreje Aljančič Povirk, pripravil tiska Uroša Čučna iz podjetja Medit d.o.o. in finančni pomoči Ministrstva za kulturo

Republike Slovenije, Mestne občine Ljubljana in številnim sponzorjem, ki so pomagali izpeljati prireditve arhiva ob 100-letnici njegovega delovanja.

V prihodnjih letih načrtujemo še objavo nadaljnjih zvezkov Fabjančičevega rokopisa. Za zadnji zvezek imata urednika dr. Ema Umek in Janez Kos v načrtu, da pripravita samostojno študijo o vrsti ljubljanskih županov od leta 1820, ko je Fabjančič svoj rokopis končal, pa do župana ali županje, ki bo vodil ali vodila ljubljansko upravo ob izidu zadnjega zvezka. Na ta način bo slovensko glavno mesto dobilo temeljit in natančen pregled svojih najvišjih upravnih uradnikov, vse odtlej, ko se v zgodovinskih virih prvič pojavijo.

Že izid prvega zvezka, z vsemi dopolnili Fabjančičevega rokopisa, pomeni velik prispevek k pripravi zgodovinske monografije Ljubljane, kar je že več kot pol stoletja stara ideja. Upati smemo, da bo izid vseh načrtovanih zvezkov med proučevalci ljubljanske preteklosti vsaj vzpodbudil misel, da se spet lotijo priprave tako zaželenih monografij slovenskega glavnega mesta.

Janez Kopač

Predstavitve knjige Daniele Juričić - Čargo

Ko sem bil v 70-tih letih s študenti na ekskurziji v Istri, smo obiskali tudi državni arhiv v Pazinu. Takratni direktor nam je potožil, da imajo sicer zelo bogat, toda neurejen arhiv, predvsem pa jim primanjkuje usposobljenih arhivarjev. Izrazil je željo, da bi tudi na oddelku za zgodovino Filozofske fakultete v Ljubljani pritegnili za arhivsko delo kakega študenta zgodovine iz Istre. Znano je namreč bilo, da se mnogi mladi Istrani odločajo za študij na ljubljanski univerzi. Daniela Juričić-Čargo je bila ena tistih študentov iz Istre, ki so se vpisali na Filozofsko fakulteto v Ljubljani. Izbrala je študij samostojne smeri zgodovine z jeziki virov (latinščina, nemščina). Uspešno je diplomirala leta 1989. Že med študijem sem postal pozoren na njeno zanimanje za zgodovinski razvoj območja iz katerega je izhajala. V referatu je obdelala "Gospodarski pomen Dvigrada", mesta ob zahodni obali Istre, ki je danes opuščeno. Za diplomsko nalogo pa si je izbrala temo "Gospodarske razmere v pičanskem kraju od konca 15. stoletja do srede 18. stoletja". Raziskavo je delala predvsem na urbarjih Pazinske grofije, Pičanske škofije in terezijanskem katastru. Že v diplomski nalogi je opozorila na nekatere posebnosti v agrarnem gospodarstvu na območju Istre.

Ko se je Daniela Juričić-Čargo po diplomu vpisala na podiplomski študij, je za temo magistrske naloge spet izbrala raziskavo gradiva, vezanega na območje, iz katerega je izhajala. Leta 1998 je uspešno obranila magistrsko nalogo "Odnos Kranjske dežele do Istre in Beneške republike (16. stoletje) - v luči kranjskih virov" (v komisiji za obrambo so bili: dr. Ema Umek - somentorica, prof. dr. Jože Žontar, prof. dr. Ignacij Voje - mentor). Njena knjiga z naslovom "Gospo-